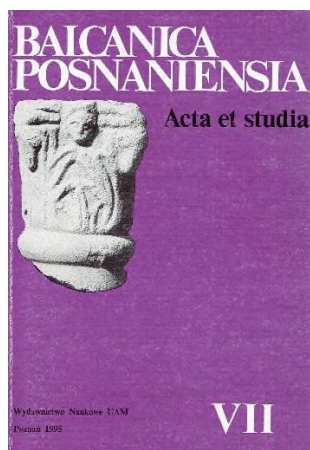

Mrozewicz Leszek, Włodzimierz Pająkowski (31 VII 1934 – 25 X 1992). Bibliografia prac prof. dra hab. Włodzimierza Pająkowskiego, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 1995, t. 7, s. 9–16.

<https://doi.org/10.14746/bp.1995.7.1>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/54197>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

<http://bch.amu.edu.pl>

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIwersytet
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

Piae memoriae
VLADIMIRI PAJAKOWSKI
Rerum Balcanicarum Investigatoris
Sagacissimi
Commentariorum Balcanica Posnaniensia
Conditoris et Editoris

WŁODZIMIERZ PAJĄKOWSKI
(31 VII 1934 - 25 X 1992)

W dniu 25 października 1992 roku odszedł od nas na zawsze prof. dr hab. Włodzimierz Pająkowski, inicjator i redaktor naczelny „Balcanica Posnaniensia”.

Urodził się 31 lipca 1934 roku w Koronowie. Wczesne dzieciństwo i lata szkolne spędził w Jarocinie. Studia ukończył na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1957, gdzie zaraz potem podjął pracę jako asystent w Katedrze Historii Powszechnej Starożytnej i Średniowiecznej. Jako uczony zadebiutował w 1959 roku pracą pt. *Gmina wiejska w Ligurii*, ale pozostała ona w Jego zainteresowaniach naukowych epizodem. Od początku bowiem interesował się peryferią świata antycznego, tzw. ludami ościennymi, które Jego zdaniem w dziejach Śródziemnomorza odegrały rolę nie mniejszą niż Grecy i Rzymianie. Wybrał Epir i temu obszarowi pozostał już wierny do końca życia. Nie ma wątpliwości, że zdecydował się, szczególnie w naszych warunkach, na specjalizację bardzo trudną, w Polsce pionierską, nikt bowiem przed Nim nie zajmował się tym obszarem. Na forum międzynarodowym, gdzie także znalazł się w gronie nielicznych, bardzo szybko ugruntował swoją pozycję wnikliwymi rozprawami poświęconymi ludom zachodniego Balkanu: *Bylliones* (1967), *Die Hegemonie der Chaoner und ihre Grundlagen* (1969), *Bryges. Ze studiów nad geografią plemienną Ilirii* (1970), *Die Ardiäer – ihre Wohnsitze und ihre historische Rolle* (1975), *Lokalizacja iliryskiego ludu Dassaretów* (1975) – i innych.

W 1970 roku ogłosił drukiem nowatorską na owe czasy rozprawę, monografię pt. *Starożytny Epir i jego mieszkańcy* (Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM). Dostrzeżona ona została w pełni słusznie jako absolutne novum badawcze na gruncie polskim, poza granicami kraju zebrala szereg rzeczowych, pochlebnych recenzji. Rozprawa ta ugruntowała ostatecznie pozycję naukową Włodzimierza Pająkowskiego. Zaowocowała również pierwszym naukowym wyjazdem zagranicznym Uczonego, co dzisiaj może się już wydać niepojęte. Skierował swe kroki do Jugosławii, gdzie przyszło Mu pracować u boku wielkiej jugosłowiańskiej uczzonej, Fanuli Papazoglou. Pojechał jako jej kolega i adwersarz naukowy, jako partner i oczekiwany tam uczony. Wtedy też nawiązał współpracę z innym wielkim badaczem jugosłowiańskim, nieżyjącym już Jaro Šašelem.

Opublikowanie monografii o Epirze uważał za początek zaledwie swych badań. Jego zainteresowania sięgały dalej. Uwagę skupił teraz na starożytnym ludzie Ilirów, którego dzieje przeplatały się zarówno z historią Epiru, jak i Greków i Rzymian. Znowu dotknął obszaru badawczego niezwykle trudnego i kontrowersyjnego. Kontrowersyjnego również dlatego, że nad przeszłością Ilirów ciążyły współczesne nacjonalizmy i koncepcje polityczne, przejawiane zarówno w Jugosławii, jak i w Albanii, co bynajmniej nie ułatwiało poszukiwań naukowych. Jednakże opublikowana w 1981 roku obszerna monografia pt. *Ilirowie. Siedziby i historia. Próba rekonstrukcji* (Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM) stała się wydarzeniem naukowym, spełnieniem długoletniej, wytrwałej pracy. Jej opublikowanie poprzedziły rozprawy ogłaszane w czasopiśmie polskich i zagranicznych. Nie dziw przeto, że ukazanie się monografii oczekiwane było z dużym zainteresowaniem, a przyjęte jako dzieło Uczzonego o uznanym autorytecie w zakresie dziejów zachodniego Bałkanu. W niej bowiem, podobnie jak w pracy o Epirze, Włodzimierz Pająkowski dokonał szeregu nowych ustaleń, skorygował błędy swych poprzedników, a przede wszystkim wykazał w sposób niepodważalny, że Ilirów traktować należy jako samodzielny czynnik sprawczy w dziejach Półwyspu Bałkańskiego, jako siłę podmiotową, która wywierała znaczny wpływ również na państwa greckie i rzymskie. Za kapitalne uznać należy Jego stwierdzenie, że „wszystkie lub bez mała wszystkie instytucje kształtującego się społeczeństwa na obszarze peryferyjnym zawdzięczają swe powstanie i rozwój syntezie rodzimego i dominującego substratu z pożyczkami obcymi”. Burzył w ten sposób dotychczasowe zapatrywania na rolę i podrzędne jakoby znaczenie ludów peryferyjnych w dziejach świata starożytnego.

Błędem byłoby sądzić, że Profesor Włodzimierz Pająkowski ograniczył pole swych zainteresowań tylko do zachodnich Bałkanów. Prędko objął nimi cały Półwysep, zajmując się wielkimi migracjami ludnościowymi w czasach prahistorycznych, badał związki między różnymi częściami świata śródziemnomorskiego a Półwyspem Bałkańskim. Nieobce mu były również problemy innych epok. W momencie rozpoczynania w 1970 roku poznańskich badań archeologicznych w Novae w Bułgarii, na ruinach rzymskiego obozu wojskowego i następnie późnoantycznego miasta, aktywnie włączył się do nich. Uczestniczył w kampaniach wykopaliskowych i publikował materiał zabytkowy.

Związki z Bułgarią stały się również impulsem do zainteresowania się dziejami Traków i włączenia do badań trakologicznych, gdzie bardzo prędko znalazł szerokie uznanie. Uczestniczył w konferencjach trakologicznych, jako stypendysta rządu bułgarskiego przebywał kilkakrotnie na badaniach naukowych w Sofii. To poszerzenie spektrum naukowego wyrobiło w Nim przekonanie o konieczności integrowania środowiska naukowego zajmującego się dziejami Półwyspu Bałkańskiego, początkowo tylko starożytniczego, szybko

jednak uznał za celowe połączenie ze sobą badaczy różnych epok. Marzyła Mu się wielka synteza dziejów Półwyspu Bałkańskiego.

W ten sposób narodziła się idea sympozjów bałkanistycznych. W latach 1982, 1983, 1985 i 1989 odbyły się kolejne konferencje o nazwie „Balcanicum”, wszystkie o charakterze międzynarodowym. Ich konsekwencją jest zainicjowane przez Włodzimierza Pająkowskiego – jedyne w swoim rodzaju na naszym gruncie – wydawnictwo o nazwie „Balcanica Posnaniensia”. Zarówno spotkania konferencyjne, jak i publikacje stały się płaszczyzną wymiany poglądów i doświadczeń badaczy dziejów Półwyspu Bałkańskiego w różnych epokach, zarówno w kraju, jak i za granicą. Bardzo szybko „Balcanica Posnaniensia” zyskały sobie powszechne uznanie. Dzisiaj można je znaleźć w najpoważniejszych bibliotekach naukowych Europy.

Efektem zainteresowań i działalności Profesora Włodzimierza Pająkowskiego było utworzenie w Instytucie Historii Uniwersytetu Poznańskiego, z Jego inicjatywy, Zakładu Bałkanistyki, nie mającego odpowiednika w naszym kraju. Koncepcja Zakładu jako placówki badawczej w pełni odpowiadała idei wyrażonej w sympozjach bałkanistycznych i w kolejnych tomach „Balcanica Posnaniensia”: integrować środowisko badaczy dziejów Półwyspu Bałkańskiego, tworzyć warunki do wspólnej pracy i dyskusji. Kierował Zakładem aż do swej śmierci.

Profesor Włodzimierz Pająkowski rozumiał doskonale, że w badaniach nad dziejami Półwyspu Bałkańskiego nie można ograniczać się tylko do uniwersyteckiego, z natury rzeczy wąskiego, środowiska naukowego. Potrzebna była instytucjonalna płaszczyzna współdziałania badaczy rozproszonych w różnych placówkach na terenie Poznania. Dlatego zaangażował swe siły i energię w zorganizowanie Komisji Bałkanistyki przy Poznańskim Oddziale Polskiej Akademii Nauk. Przez długie lata był też jej przewodniczącym.

Współpracował także z Zakładem Słowianoznawstwa Poznańskiego Oddziału PAN, w szczególności z Pracownią Słownika Starożytności Słowiańskich. Znalazło to wyraz w kilkunastu zredagowanych przez Niego hasłach.

Jako wychowawca i nauczyciel młodzieży akademickiej Włodzimierz Pająkowski pozostawił po sobie trwały ślad. Wypromował ponad 60 magistrów, trzech doktorów, kilka przewodów pozostało nie dokończonych. W latach 1981-1984 był prodziekanem ds. studenckich Wydziału Historycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w najtrudniejszym w powojennych dziejach naszej Uczelni okresie. Swoją postawą, gotowością niesienia pomocy, szlachetnością i bezinteresownością uratował wielu studentów przed relegacją z Uczelni, wielu uchronił przed represjami. Nie dbał nawet o to, że sam się narażał.

Szeroko propagował kulturę antyczną na terenie Poznania. Wykładał w Akademii Muzycznej i Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych. Odpowiedział również na apel nowo powstałych ośrodków akademickich

w Szczecinie i Zielonej Górze. Uważał bowiem za swój obowiązek animowanie w tych miastach środowisk, które by zajmowały się dydaktycznie i badawczo historią starożytną, czy szeroko rozumianą kulturą antyczną, i nie wyrzekł się tego aż do momentu, gdy złożyła Go ciężka choroba. Był także profesorem Uniwersytetu Szczecińskiego. Ostatnie sympozjum „Balkanicum” odbyło się w Szczecinie. W obu tych miastach w placówkach naukowo-dydaktycznych pracują dzisiaj Jego uczniowie.

Był typem uczonego-polihistora. Przejawiało się to w Jego niekonwencjonalnych zainteresowaniach różnymi epokami historycznymi. Z równym znanstwem zabierał głos w kwestiach dotyczących historii starożytnej, i to różnych jej obszarów, jak i dziejów najnowszych, czy to polskich, czy powszechnych. Był świetnym znawcą nowożytnej historii Jugosławii i Albanii.

Na swej drodze naukowej spotkał trzech Mistrzów. Pierwszym był Tadeusz Zawadzki (obecnie emerytowany profesor Uniwersytetu we Fryburgu w Szwajcarii), pod którego kierunkiem stawiał pierwsze kroki naukowe. Następni zaś to Henryk Łowmiański i... Joachim Lelewel. Charakteryzuje to najlepiej formację duchową Zmarłego.

Odszedł w pełni sił twórczych. Nie zdołał dokończyć wielu rozpoczętych prac, w tym przygotowywanej nowej edycji monografii o Ilirach, która miała ukazać się w języku angielskim. Pozostawił jednak po sobie trwałe ślad. Pozostanie także na zawsze w naszej pamięci.

Jako Nauczyciel, serdeczny Kolega i oddany Przyjaciel.

Leszek Mrozewicz

BIBLIOGRAFIA PRAC
PROF. DRA HAB. WŁODZIMIERZA PAJĄKOWSKIEGO

1. [Rec.] B. Rutkowski, *Budownictwo sepulkralne Argolidy w okresie późnohelladzkim*, Warszawa 1958, ss. 90. „Z Otchłani Wieków” XXIV 1958, s. 415-416.
2. *Gmina wiejska w Ligurii w okresie cesarstwa (w I-II w. n.e.)* [Dorfgemeinde in Ligurien in der Kaiserzeit], „Roczniki Historyczne” XXV 1959, s. 209-274.
3. [Rec.] Živa Antika, t. I 1951-IX 1959, Archeologia XI 1959-1960, s. 213-217.
4. [Rec.] F. Papazoglou, *Makedonski gradovi u predrimsko doba*, Skopje 1957, ss. III, 377, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” XXIII 1961, s. 326-329.
5. *Bylliones*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Historia” VII, Poznań 1967, s. 119-141.
6. *Die Hegemonie der Chaoner und ihre Grundlagen*, „Studia Historiae Oeconomicae” III 1968 (1969), s. 33-46.
7. *Starożytny Epir i jego mieszkańcy*. *Studia* [Epirus im Altertum und seine Bewohner], Poznań 1970, ss. 130.
8. *Bryges. Ze studiów nad geografią plemenną Ilirii* [Bryges. Aus den Untersuchungen zur Stammesgeographie in Illyrien], w: *Europa-Słowiańszczyzna-Polska. Studia ku uczczeniu Profesora Kazimierza Tymienieckiego*, Poznań 1970, s. 33-57.
9. *Peucynowie* [Peucini], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich IV*, Warszawa 1970, s. 67-68.
10. *Peucyńskie Góry* [Peuciner Gebirge], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich IV*, Warszawa 1970, s. 68.
11. *Mbretëria e Bardhylit nga historia politike e Yllirisë në gjysmën e parë të shekullit IV para erës sonë*, w: *Kuvendi i I studimeve ilire (Tiranë 15-20 shtator 1972)*, Tiranë 1972, vëll. I, s. 327-338.
12. *Stemplowane cegły i dachówki* [Impressed bricks and tiles], w: *Novae-Sektor Zachodni 1970. Wyniki badań wykopaliskowych Ekspedycji Archeologicznej UAM*, red. S. Parnicki-Pudełko, Poznań 1973, s. 105-124.
13. *Die Ardiäer – ihre Wohnsitze und ihre historische Rolle*, „Godišnjak. Centar za Balkanološka Ispitivanja” XIV, Sarajevo 1975, s. 109-121.
14. *Lokalizacja iliryskiego ludu Dassaretów* [Lokalisierung des illyrischen Volkes Dassareten], „Roczniki Historyczne” XLI 1975, s. 125-142.
15. *Sabokowie* [Sabokoi], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 13.
16. *Sakowie* [Saci], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 19.
17. *Scythia Minor*, w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 100-101.
18. *Semnonowie* [Semnones], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 130.
19. *Setovia*, w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 151.
20. *Sidinowie* [Sidenoi, Sideinai, Seidinai], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 155.
21. *Skirowie* [Sciri, Skiroi], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 224-225.

22. *Skordyskowie* [Scordisci], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 231-232.
23. *Stobi* [Stobi], w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 420.
24. *Stragona*, w: *Słownik Starożytności Słowiańskich V*, Warszawa 1975, s. 431.
25. *Stemplowane cegły i dachówki* [Impressed bricks and tiles], w: *Novae-Sektor Zachodni 1972. Wyniki badań wykopaliskowych Ekspedycji Archeologicznej UAM. Kierownictwo naukowe i redakcja S. Parnicki-Pudelko*, Poznań 1975, s. 179-194.
26. *Ardiajowie a Ilirowie* [Ardiaer und Illyrier], w: *Ars Historica. Prace z dziejów powszechnych i Polski*, Poznań 1976, s. 131-143.
27. *Monarhija Bardylisa. Iz političeskoj istorii Illirii pervoj poloviny IV veka do našej ery* [Königtum vom Bardylis in politischer Geschichte in der ersten Hälfte des 4. Jh. v. Chr.], „Iliria” IV 1976, s. 253-264 + mapa.
28. *Pierwsza wojna Rzymian z Ilirami. Przyczyny, przebieg, skutki* [Der erste römische Krieg gegen Illyrier. Ursachen, Verlauf und Folgen], „Meander” XXXII 1977, s. 29-39, 85-96.
29. *Mbreterija e Bardhylit*, „Studime Ilire” I, Prishtinë 1978, s. 131-143 + mapa.
30. *Stemplowane cegły i dachówki* [Impressed bricks and tiles], w: *Novae-Sektor Zachodni 1974. Wyniki badań wykopaliskowych Ekspedycji Archeologicznej UAM. Kierownictwo naukowe i redakcja S. Parnicki-Pudelko*, Poznań 1979, s. 9-27.
31. *Rozkład władztwa rzymskiego w Illyricum* [Die Zersetzung der römischen Herrschaft in Illyricum], „Antiquitas” VIII 1979 (Acta Universitatis Wratislaviensis, No 449), s. 21-24.
32. *ΗΔΩΝΙΑ/ΙΔΟΝΙΑ (Bryges). Ein Studium aus dem Bereich der historischen Geographie Illyriens*, „Pulpudeva” 3, Sofia 1980, s. 269-298.
33. *Wer waren Illyrii proprie dicti und wo siedelte man sie an?*, „Godišnjak. Centar za Balkanološka Ispitivanja” XVIII, Sarajevo 1980, s. 91-162 + mapy.
34. *Frygowie na Półwyspie Bałkańskim* [Phrygians on the Balkan Peninsula], „Eos” LXVIII 1980, s. 189-215.
35. *Ilirowie. ΙΛΛΥΡΙΟΙ. Illyrii proprie dicti. Siedziby i historia. Próba rekonstrukcji* [Illyrier. ΙΛΛΥΡΙΟΙ. Illyrii proprie dicti. Wohnsitze und Geschichte. Versuch einer Rekonstruktion], Poznań 1981, ss. 289.
36. *Einige Bemerkungen zur Lokalisierung der persischen Provinz (Satrapie) Skudra*, „Eos” LXXI 1983, s. 243-255.
37. *Satrapia Skudra (z dziejów panowania perskiego w Europie)* [Satrapie Skudra. Aus der Geschichte der persischen Herrschaft in Europa], „Meander” XXXVI 1981, s. 75-90.
38. *Geneza monarchii Ajakidów. Część I. Epir przedmonarchiczny i jego miejsce w historii od VII do połowy IV w. p.n.e.* [Genese der Monarchie der Ajakiden. Tl. 1. Epirus in vormonarchischer Zeit und sein Platz in der Geschichte vom 7. bis in die Mitte des 4. Jh. vor Chr.], „Roczniki Historyczne” XLVII 1981, s. 1-27.
39. *Ceramika budowlana z odciskiem stempla* [Gestempelte Baukeramik], w: *Novae-Sektor Zachodni 1976, 1978. Wyniki badań wykopaliskowych Ekspedycji Archeologicznej UAM. Kierownictwo naukowe i redakcja S. Parnicki-Pudelko*, Poznań 1981, s. 139-189.
40. *Gesellschaft und Wirtschaft der Illyrier im Zeitalter des Hellenismus (IV.-II. Jh. v.u.Z.)*, „Studia Historiae Oeconomicae” XVI 1981 (1983), s. 53-69.
41. *Sirras – jego pochodzenie i rola historyczna: studium z dziejów Pajonii na przełomie V/IV w. p.n.e.* [Sirras – seine Herkunft und historische Rolle: ein Studium aus der Geschichte der Päonen im 4./5. Jh. v. Chr.], „Antiquitas” IX 1983 (Acta Universitatis Wratislaviensis, No 497), s. 175-194.
42. *Pochodzenie Pajonów: historia i stan badań. Perspektywy badawcze* [Die Herkunft der Päonen. Geschichte und Forschungsstand. Forschungsperspektiven], „Balcanica Posnaniensia” I 1984, s. 47-64, przedruk w języku niemieckim: poz. 48.

43. *Zagadnienie udziału Skordysków w wojnie Rzymian z Dalmatami w 156/155 r. p.n.e.* [The problem of the participation of the Scordisci in the war of the Romans against the Dalmatians in 156/155 B.C.], „Balcanica Posnaniensia” III 1984, s. 127-136.
44. [Współredakcja z S. Parnickim-Pudelko i L. Mrozewiczem] „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” I: *Mezja-Tracja-Balkany* [Mösien-Thrakien-Balkan], Poznań 1984; autorstwo por. poz. 42.
45. [Współredakcja z L. Mrozewiczem] „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” III: *Novae i kultura starożytna* [Novae und die antike Kultur], Poznań 1984; autorstwo por. poz. 43.
46. [Współredakcja z S. Parnickim-Pudelko i L. Mrozewiczem] „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” II: *Bulgaria-Balkany-Słowiańszczyzna* [Bulgarien-Balkan-Slawentum], Poznań 1985.
47. *Niedergang des Staates der Päonen. Umstände, Chronologie und Folgen*, „Pulpudeva” 5, Sofia 1986, s. 100-111.
48. *Die Herkunft der Päonen. Geschichte und Forschungsstand. Forschungsperspektiven*, „Eos” LXXIV 1986, s. 59-74; wersja polska: poz. 42.
49. [Współredakcja z L. Mrozewiczem] „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” IV: *Bizancjum-Balkany-Słowiańszczyzna-Polska* [Byzanz-Balkan-Slawentum-Polen], Poznań 1989.
50. *Historia Pelagonów. Stan badań* [History of Pelagons. The present state of research], „Balcanica Posnaniensia” V 1990, s. 33-46.
51. [Współredakcja z L. Mrozewiczem] „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” V: *Etnogeneza, historia i kultura ludów bałkańskich w starożytności* [Ethnogenese, Geschichte und Kultur der Balkanvölker im Altertum], Poznań 1990; autorstwo por. poz. 50.
52. [Współredakcja z I. Czamańską i L. Mrozewiczem] „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” VI: *Narody bałkańskie XVI-XX wieku* [Balkanvölker im 16.-17. Jh.], Poznań 1993.
53. [Współredakcja z L. Mrozewiczem] „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” VII: *Balkany antyczne* [Balkanhalbinsel in der Antike], Poznań 1995.

Zestawił Leszek Mrozewicz